

Wymagania edukacyjne z języka polskiego w klasach 4-8

SZKOŁA PODSTAWOWA W MIETNIOWIE
Magdalena Frydrych, Kinga Ptak, Marta Tatarczuch

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA UCZNIÓW Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA KLAS 4

Stopień dopuszczający

poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych

uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY IV

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób
reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)
rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny
wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej
rozumie ogólny sens słuchanych utworów

CZYTANIE

identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji
rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny
wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich akapitach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost
rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
rozumie ogólny sens czytanych utworów
stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

mówi o swoich reakcjach czytelniczych
dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce, z pomocą nauczyciela wskazuje epitet, porównanie, przenośnię, rymy
wie, co tworzy rytm
wskazuje wers, strofę, refren
odróżnia fikcję od rzeczywistości
odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych
określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator)
zna cechy baśni i legendy
wyodrębnia komiks, film i spektakl spośród innych przekazów i tekstów kultury

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem
formułuje pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem
konstrukcyjnym wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
wyraża wprost swoje intencje
odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji
komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie,
stosuje zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu za
pomocą kilku zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę
za pomocą kilku prostych zdań opisuje obraz, ilustrację,
plakat stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym
wygłasza tekst utworu z pamięci

PISANIE

stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na
jego końcu
zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch –
h
dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego
wersu uzupełnia prosty schemat, tabelę
zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego, dialogu, ramowego planu
wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy wypowiedzi,
zapisuje kilkudzaniowe opowiadanie odtwórcze
za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci,
zwierzęcia
za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji,
plakatu stara się o estetykę zapisu wypowiedzi

III Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne oraz wyrazy pokrewne w rodzinę wyrazów)
składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku
wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania pojedyncze,
złożone i równoważnik zdania, wskazuje orzeczenie w zdaniu, zna wypowiedzenia
oznajmujące, rozkazujące i pytające)
fleksji (wskazuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu, przy
pomocy nauczyciela określa formę odmiennych części mowy, odróżnia części mowy
odmienne od nieodmiennych
fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby)

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

słucha innych i uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi
powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii
rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów

CZYTANIE

identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi
określa temat i główną myśl tekstu
oddziela informacje ważne od drugorzędnych
wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
wskazuje przerośnięte znaczenie wyrazów w wypowiedzi
rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu
wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami
poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

nazywa swoje reakcje czytelnicze
nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przerośnięta, rym), rozumie funkcję obrazowania poetyckiego w liryce
dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze
określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
wskazuje cechy baśni i legendy w utworze
rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotka, rym, refren
zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, próba
przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym)
odczytuje morał baśni

II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej
dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń
prosty i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
formułuje pytania otwarte
udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy
związane
z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą
stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb
przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym
składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry
wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku
chronologicznym, streszcza utwory fabularne
opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując
słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni
dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne
recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens
stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

PISANIE

stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji
odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące
pisowni wielką literą
dzieli wyrazy na głoski i litery, rozróżnia funkcję zmiękczącą i sylabotwórczą i
A..w typowych przykładach
konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-
składniowym
używa wypowiedzeń pojedynczych i złożonych
w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające
i rozkazujące
zapisuje pytania otwarte
udziela odpowiedzi w formie zdań
złożonych samodzielnie zapisuje dialog
dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne
tworzy ramowy plan wypowiedzi
układa opowiadanie odtwórcze
redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu
zapisuje prostą instrukcję, np. przepis kulinarny, zasady gry
tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia, obrazu,
ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni w
liście prywatnym, dialogu, zaproszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

*

słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonem

- tekście, tworzy rodzinę wyrazów)
- * składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych)
 - * fleksji (określa formę gramatyczną czasowników, rzeczowników, przymiotników; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenie złożone; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym)
 - * fonetyki (wykorzystuje umiejętność dzielenia wyrazów na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do następnej linijki) stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów
odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: rysuje plan, ilustracje do tekstu,
formuluje pytania
właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu
odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio
rozumie funkcję akapitu
oddziela informacje ważne od drugorzędnych
wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy
przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi
wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
rozumie funkcje części składowych wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

uzasadnia swoje reakcje czytelnicze
analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
identyfikuje baśń i legendę
rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu
rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście objaśnia znaczenia porównań i przenośni w tekście

wyodrębnia elementy dzieła filmowego, odróżnia film animowany i aktorski
charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak
np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
odczytuje przesłanie utworu

II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

przedstawia własne zdanie w rozmowie
świadomie dobiera intonację zdaniową
udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi
uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami
łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu
wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika
gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań
.i postaw
wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku
chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje
wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki
w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz,
postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące
do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć
objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów
odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się
pauzą, barwą głosu
stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi

PISANIE

stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji oraz
potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystając wiedzę o wyrazach
pochodnych i rodzinie wyrazów)
w kilkuzdaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi
sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe
i stosuje się do zasad interpunkcji
w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika,
czasownika
w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne
w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na
podstawie zachowań i postaw
układa życzenia, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie
stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza
utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe,
zwłaszcza przysłówki; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń
zapisuje dialog w opowiadaniu
w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę,
obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i
uczuć
dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia

III Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- * słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi)
- * składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji)
- * fleksji (używa odmiennej części mowy w poprawnych formach)
- * fonetyki (stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby w poprawnym ich zapisie)

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

ŚLUCHANIE

przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi
odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów prozatorskich i poetyckich
wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
nazywa intencje nadawcy komunikatu

CZYTANIE

wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je
.w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą
oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w
odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych
odczytuje i wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie
.i notatce
wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach,
instrukcjach, przepisach
ma świadomość konstrukcji wypowiedzi i rozumie funkcje takich części składowych
wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby
oddać sens odczytywanego tekstu

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopiśmie, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami
objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze
epickim
wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu do interpretacji utworu
objaśnia funkcję epitetów, porównań i przenośni w tekście
wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy
charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np.
miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi
doświadczeniami

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych
rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką
poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym
w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania
zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu
wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

PISANIE

komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów
uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką
komponuje i przekształca plan wypowiedzi
pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń
w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu

III Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- * słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej)
- * składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych)
- * fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym)
- * fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów)

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur
wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach w tworzeniu własnych wypowiedzi
odczytuje głośno utwory poetyckie i prozatorskie i je interpretuje

DOCIERANIE DO INFORMACJI- SAMOKSZTAŁCENIE

wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich
wskazuje elementy baśni i legendy w innych tekstach kultury
dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam
odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość

II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania
podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie czwartej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur
interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

PISANIE

tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi

III Kształcenie językowe

świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

dopuszczający

poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA

DLA KLASY V

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób, rozumie ogólny sens słuchanych utworów, rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, rozpoznaje proste intencje nadawcy
reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)

CZYTANIE

identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji
rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie
wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost
odczytuje informacje zamieszczone na przykład w słowniczku przy tekście, przy obrazie rozumie ogólny sens czytanych utworów
czyta teksty płynnie, stara się czytać je poprawnie pod względem artykulacyjnym
stara się poprawnie akcentować wyrazy
samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela lub uczniów wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami
rozpoznaje następujące formy wypowiedzi: życzenia, ogłoszenie, instrukcję, przepis wybiera najważniejsze informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

wie, jakiego typu informacje znajdują się w słowniku ortograficznym, słowniku wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny
potrafi sprawdzać pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym
pod kierunkiem nauczyciela odszukuje wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych i sprawdza użycie związków w słowniku poprawnej polszczyzny

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

mówi o swoich reakcjach czytelnicznych
dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce
z pomocą nauczyciela wskazuje apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, obrazy poetyckie, uosobienie, ożywienie, wyraz dźwiękonaśladowczy
zna pojęcia: *autor, adresat i bohater wiersza*
odróżnia teksty użytkowe od literackich
odróżnia utwory pisane wierszem i prozą
krótko mówi o wybranych elementach świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: bohater, akcja, wątek, fabuła, wie, czym jest punkt kulminacyjny
rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator)
rozpoznaje na znanych z lekcji tekstach mit, bajkę, przypowieść i nowelę, podaje z pomocą nauczyciela ich główne cechy
zna pojęcie *moral*, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela
zna pojęcia: *wers, zwrotka, rym, refren, rytm*
wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury
przypisuje podstawowe cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
z pomocą nauczyciela podejmuje próby odczytania sensu metaforycznego utworów

II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem, stosuje się do podstawowych reguł grzecznościowych właściwych podczas rozmowy z osobą

doroślą i rówieśnikiem

odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do typowej sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym,

stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym

mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki,

filmu wypowiada komunikaty zawierające proste informacje

wyraża wprost swoje intencje

w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, postać, zwierzę itp.

wygłasza tekst utworu z pamięci

posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

stara się poprawnie wymawiać i akcentować wyrazy

składa skonwencjonalizowane życzenia, tworzy w punktach krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry

PISANIE

stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, dwukropek przy wyliczeniu, przecinek, myślnik w zapisie dialogu; dzieli

wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu

poprawnie zapisuje głoski miękkie

zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó–u, rz–ż, ch–h

zna podstawowe zasady dotyczące pisowni *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami

odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą

zna i próbuje stosować podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu kulinarnego, dziennika, pamiętnika, notatki, streszczenia z pomocą nauczyciela zapisuje list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartki z dziennika i pamiętnika, notatkę i streszczenie

pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń
tworzy kilkuzdaniowy opis obrazu, rzeźby i plakatu
stara się stosować akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
stara się, by wypowiedzi były czytelne
konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logicznym,
stara się, by były one poprawne pod względem językowym
przepisuje cytaty w cudzysłowie

III. Kształcenie językowe

Zna podstawową wiedzę językową w zakresie:

słownictwa (np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne,
stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe)

składni – konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku
wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania
pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, złożone i równoważnik zdania, wskazuje
podmiot i orzeczenie w typowym zdaniu, zna wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące
i pytające, neutralne i wykrzyknikowe, wskazuje w zdaniu wyrazy, które łączą się ze
sobą, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika

fleksji – odmienia według wzoru lub z niewielką pomocą nauczyciela rzeczownik,
czasownik, przymiotnik, liczebnik, zaimek, potrafi podać przykłady zaimków, wskazuje
czasowniki w różnych czasach, trybach, rzeczowniki własne i pospolite, przymiotniki,
przysłówki i zaimki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennych

części mowy, oddziela temat od
końcówki

w wyrazach znanych z lekcji, stopniuje przymiotniki i przysłówki, odróżnia części

mowy odmienne od nieodmiennych, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika

(bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), przyimek, partykułę i wykrzyknik

fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, z pomocą nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, podaje przykłady głosek ustnych i nosowych, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, dzieli wyrazy litery i sylaby, zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę

w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów

powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, formułuje pytania

CZYTANIE

identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w omawianych w klasie tekstach literackich oraz sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia

rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy

przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost

określa temat i główną myśl tekstu, zwłaszcza na poziomie dosłownym

czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym

poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów

w prostych tekstach oddziela fakty od opinii

wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami

rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu

wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu

wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym

potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych,

słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

nazywa swoje reakcje czytelnicze

nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich: apostrofa, powtórzenia, zdrobnienie, uosobienie, ożywienie, podmiot liryczny, (także zbiorowy), wyraz dźwiękonaśladowczy z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza

dostrzega funkcję obrazowania poetyckiego w liryce

dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) i użytkowe określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: wątek, akcja, fabuła, punkt kulminacyjny

rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo-

A..i trzecioosobowego

wskazuje cechy mitu, bajki, przypowieści i noweli w utworze

samodzielnie cytuje morał bajki i sens przypowieści

rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym, refren

wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów

A..i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym

zna pojęcia: *gra aktorska, reżyser, adaptacja, ekranizacja*, a także odmiany filmu

przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości,

jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość

opowiada, streszcza przeczytane teksty, odczytuje sens omawianych utworów na

poziomie metaforycznym

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu

przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i

rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych

w typowych sytuacjach dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące,

pytające i rozkazujące
formułuje pytania otwarte
udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z
codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą, filmem itp.
wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku
chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia
opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo
określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje
postać, zwierzę, przedmiot itp.
recytuje utwory poetyckie, oddając jego ogólny nastrój i sens
stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
składa życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady
gry wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym
dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki
wyrazowe
posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

PISANIE

stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na
jego końcu, najczęściej stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące używania
przecinka (np. przecinek przy wymienianiu) i dwukropka, myślnika w zapisie dialogu;
dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu
poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i najczęściej stosuje podstawowe zasady
dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, pisowni *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami,
przysłówkami, liczebnikami i czasownikami, cząstki *-by* z czasownikami
potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych
odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady
dotyczące pisowni wielką literą
zna i stosuje podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu,
ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji,
przepisu kulinarnego, dziennika, pamiętnika notatki, streszczenia
zapisuje, uwzględniając większość niezbędnych elementów, krótki list oficjalny,

kilkudzaniowy wywiad, plan ramowy i (z pomocą nauczyciela) szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę (np. w tabeli) i proste krótkie streszczenie

układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń, wprowadza podstawowe elementy opisu świata przedstawionego

tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni

stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)

na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi

konstruuje i zapisuje kilkudzaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym

używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych

w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące

udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych

stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać

wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie

III. Kształcenie językowe

W typowych sytuacjach stosuje wiedzę językową w zakresie:

słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe

składni – rozpoznaje i konstruuje zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; neutralnych, wskazuje podmiot i orzeczenie, łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika, konstruuje wykres zdania pojedynczego

fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki (własne, pospolite), czasowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki, określa formę gramatyczną czasowników w różnych czasach, trybach, rozpoznaje na typowych przykładach typy liczebników, podaje przykłady zaimków i wyjaśnia ich funkcję, oddziela temat od końcówki w typowych

wyrazach odmiennych, stopniuje przymiotniki i przysłówki, używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; poprawnie zapisuje czasowniki z częstką *-by*, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no, -to*), stosuje wykrzykniki i partykuły, rozpoznaje zaimki w tekście)
fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głoską a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby, dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe, potrafi je nazywać, wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów, zna i stosuje podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów
wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie tabeli, schematu, punktów, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów
odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: pisze plan, formułuje pytania
właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu
odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia
rozpoznaje dosłowne i symboliczne intencje nadawcy
przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio

oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii
omawia temat i główną myśl na poziomie dosłownym, formułuje ogólne wnioski,
próbuje omówić je na poziomie przenośnym
czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się interpretować
je głośno
głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji,
akcentowania
i intonacji
wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie i rozumie
ich funkcję, posługuje się akapitami
wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach,
ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dziennikach, pamiętnikach,
relacjach
wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy
przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

w razie potrzeby sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym
wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych
samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze
odnajduje w omawianych tekstach apostrofy, powtórzenia, zdrobnienia, uosobienia,
ożywienia, obrazy poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze i objaśnia ich znaczenie
rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza
wskazuje obrazy poetyckie w liryce i rozumie ich funkcję
wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz
użytkowe
analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: narrator, akcja,
fabuła, wątek, punkt kulminacyjny
rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo-i
trzecioosobowego

identyfikuje mit, bajkę, przypowieść i nowelę, wskazuje ich cechy
przycacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie utworu, np. przypowieści
rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu, refrenu
wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów
i tekstów kultury, omawia je na poziomie dosłownym i próbuje je zinterpretować
używa pojęć: *gra aktorska, reżyser, adaptacja, ekranizacja, kadr, ujęcie*, a także zna
odmiany filmu, wyodrębnia elementy dzieła filmowego, odróżnia różne gatunki filmowe
charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości,
jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
odczytuje sens analizowanych utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z
niewielką pomocą nauczyciela – na poziomie przenośnym
wskazuje neologizmy w tekście

II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł
grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu
przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i
rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych
dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie w typowych sytuacjach
dobiera różne rodzaje wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia
oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową
udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi
łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne
związki wyrazowe w zdaniu
wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, przysłówka,
liczebnika i czasownika
gromadzi wyrazy określające i nazywające na przykład cechy wyglądu i charakteru
wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku
chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy
określające następstwo czasowe
aktywnie uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi

sytuacjami

w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przedmiot, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo

oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć

wygłasza z pamięci teksty poetyckie, posługując się pauzą, barwą głosu

świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń

składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry

odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od metaforycznych i objaśnia znaczenia

metaforyczne

dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz

poprawne związki wyrazowe

PISANIE

bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki

interpunkcyjne na jego końcu, stosuje w większości typowych sytuacji w swoich

pracach podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące przecinka (np. przecinek przy wymienianiu oraz przed wybranymi zaimkami), dwukropka, myślnika; dzieli wyrazy na

sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu

poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące

pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, *nie* z różnymi częściami mowy, *-by* z czasownikami i

interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać

wiedzę o wyrazach neutralnych i zdrobieniach)

zna i stosuje wyjątki od poznanych reguł ortograficznych

odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje odpowiednie zasady dotyczące pisowni

wielką literą

zna i stosuje zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu, ramowego i

szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu

kulinarnego, dziennika, pamiętnika, notatki, streszczenia

zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, wywiad, plan

ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z

dziennika i pamiętnika, notatkę (w różnych formach) i streszczenie

układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie

skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby były one wierne utworowi / pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przyimki i wyrażenia przyimkowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń, wprowadza dialog, a także elementy innych form wypowiedzi, np. opis

stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć

zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi

w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji

w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i czasownika we wszystkich trybach

w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy na przykład charakteru na podstawie zachowań i postaw

dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie i wprowadza do swojego tekstu

III. Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

słownictwa – wzbogaca tworzony tekst na przykład zdrobnieniami, wyrazami bliskoznacznymi, przeciwstawnymi, związkami frazeologicznymi

składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, neutralnych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje podmiot i orzeczenie, buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; poprawnie rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu, tworząc wykres zdania pojedynczego, stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji

fleksji – rozpoznaje i poprawnie odmienia typowe rzeczowniki (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne), czasowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki i określa ich formę, rozpoznaje czasy i typy liczebników, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika

(bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), wskazuje zaimki w tekście, podaje ich przykłady, wyjaśnia ich funkcję i stosuje je w celu uniknięcia powtórzeń, poprawnie używa krótszych i dłuższych form zaimków, używa odmiennej części mowy w poprawnych formach

fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią i wymową w poprawnym ich zapisie, bezbłędnie dzieli głoski na ustne, nosowe, twarde, miękkie, dźwięczne, bezdźwięczne, dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi, zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów w języku polskim

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi

samodzielnie i krytycznie wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu odczytuje i omawia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu

CZYTANIE

charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia

wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy

przycacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi na przykład opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą

oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych, dokonuje selekcji materiału na podstawie faktów i opinii zawartych w tekście

szczegółowo omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym
czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo,
zwracając uwagę na przykład na wyrażane emocje i interpunkcję
głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby
oddać sens odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w
języku polskim akcentuje się nietypowo
ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych
wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
świadomie posługuje się akapitami w celu oddzielania od siebie poszczególnych
zagadnień
płynnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach
wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach,
instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dziennikach i pamiętnikach
odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli,
schemacie i notatce
wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

systematycznie korzysta ze słownika ortograficznego
wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopiśmie, stronach
internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami
świadomie używa słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny w celu
wzbogacenia warstwy językowej tekstu

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

swobodnie opowiada o swoich reakcjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia
i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami
odnajduje w utworze poetyckim apostrofy, powtórzenia, zdrobnienia, uosobienia,
ożywienia, obrazy poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, objaśnia ich funkcję i
znaczenie przenośne
rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nie utożsamiając ich ze sobą;
wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do
interpretacji utworu

szczegółowo omawia obrazy poetyckie w wierszu i ich funkcję w utworze
szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie)
oraz użytkowe

- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim
identyfikuje mit, bajkę, przypowieść i nowelę, szczegółowo omawia ich cechy
rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora
trzecioosobowego i dostrzega różnice między narracją pierwszo- i trzecioosobową
objaśnia morał bajki na poziomie metaforycznym, samodzielnie odczytuje przesłanie
utworu, np. przypowieści

rozumie funkcję: wersu, zwrotki, rymu, refrenu w ukształtowaniu brzmieniowej warstwy
tekstu

wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych
przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przerośnym
funkcjonalnie używa w swoich wypowiedziach pojęć z zakresu filmu i radia, m.in. *gra
aktorska, reżyser, scenariusz, adaptacja (filmowa, muzyczna, radiowa itd.), ekranizacja,
kadr, ujęcie, słuchowisko*; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i
różne gatunki filmowe

charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości,
konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych
bohaterów literackich

samodzielnie odczytuje sens utworów na poziomie dosłownym i przerośnym
rozumie pojęcie *neologizm*, wskazuje neologizmy w tekście, rozumie zasady ich
tworzenia

II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł
grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu
przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem,

a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych

dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy
wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające

i rozkazujące
rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym
i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową,
poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu
i adresata wypowiedzi
w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny
język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy związane z omawianą tematyką
w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać,
zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz
słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć
zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści
wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów
interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania
swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i
przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe
świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów (również akcentowanych
nietypowo) i intonowania wypowiedzeń
składa pomysłowe życzenia, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np.
zasady gry
dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

PISANIE

bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki
interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne,
stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik, wielokropek, średnik; dzieli wyrazy na
sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu
komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym,
składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem
akapitów; płynnie stosuje poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich
bezbłędnie odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące
pisowni wielką literą

pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny, wywiad, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, dziennik, pamiętnik, notatkę biograficzną, streszczenie zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę biograficzną (w różnych formach) i streszczenie, dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim danych

układa szczegółowe/pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list z perspektywy bohatera, list oficjalny, dziennik i pamiętnik, streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń

świadomie wprowadza dialog do opowiadania jako element rozbudowanej kompozycji, wprowadza inne formy wypowiedzi, np. opisu, charakterystyki bezpośredniej, świadomie stara się różnicować język bohaterów i narratora

w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał odbiorcy jej czytanie

tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie szuki nazewnictwo i słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć

uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury

udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym

w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny

dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym

sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, potrafi płynnie wprowadzić cytat do własnego tekstu

III. Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje i wykorzystuje wiedzę językową w zakresie:

słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie dobiera zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne i frazeologizmy, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej

składni – swobodnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone, równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki, dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych)

fleksji – rozpoznaje i stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne), stosuje formy różnych czasów i trybów czasownika, typy liczebnika, zaimki, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami, poprawnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków, wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym

fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

samodzielnie czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur

wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach biograficznych w tworzeniu własnych, samodzielnych wypowiedzi
odczytuje głośno i wygłasza z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie oraz je interpretuje

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

wybiera i twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym

szuka inspiracji do wzbogacenia swoich tekstów w słownikach wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny

dba o czystość i poprawność swojej wypowiedzi, korzystając z różnych źródeł: słowników, poradników, audycji radiowych i programów telewizyjnych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich

wskazuje elementy mitu, bajki, przypowieści w innych tekstach kultury

dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam
odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość

.II Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania

podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie piątej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur

interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

PISANIE

tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym **twórczym** ujęciem tematu,
poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną,
fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi

.III Kształcenie językowe

świadomie stosuje i twórczo wykorzystuje wiedzę językową w zakresie treści
materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i
fonetyki

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VI

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich i dłuższych wypowiedziach innych osób, rozumie ogólny sens słuchanych utworów, polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, rozpoznaje proste intencje nadawcy
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)
- powtarza ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, prostego tekstu poetyckiego, fabuły usłyszonej historii

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich i użytkowych rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, zachętę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost
 - rozumie ogólny sens czytanych utworów
 - czyta teksty płynnie, stara się czytać je poprawnie pod względem artykulacyjnym
 - stara się poprawnie akcentować wyrazy
- samodzielnie lub z niewielką pomocą wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
 - rozpoznaje życzenia, ogłoszenie, instrukcję, przepis, list, dedykację
- wybiera najważniejsze informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, potrafi odszukać i poprawnie przepisać cytaty na zadany temat

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- potrafi sprawdzić pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzystać ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych
- potrafi odszukać wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych, umie z pomocą nauczyciela sprawdzić użycie związków w słowniku poprawnej polszczyzny

- potrafi znaleźć prostą informację w internecie, stara się wyszukiwać wiarygodne informacje z pomocą bibliotekarza korzysta z zasobów bibliotecznych, w tym ze słowników specjalnych, np. terminów literackich

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- krótko mówi o swoich reakcjach czytelniczych i temacie utworu
- dostrzega zabiegi stylistyczne w znanych mu z lekcji utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce;
 - z pomocą nauczyciela wskazuje w znanych mu z lekcji utworach typowe przykłady następujących środków poetyckich: epitet, porównanie, przenośnia, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofa, powtórzenie, zdrobnienie, zgrubienie, anafora, pytanie retoryczne, i podaje ich przykłady
 - zna i wyjaśnia pojęcia *podmiot liryczny*, *autor*, *adresat wiersza* i *bohater wiersza*
 - odróżnia teksty użytkowe od literackich, z pomocą nauczyciela rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy
 - odróżnia utwory pisane wierszem i prozą, stosuje terminy *wiersz*, *proza*
 - krótko i na ogół trafnie określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim omówionym na lekcji, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny, fabuła, wydarzenia, bohater (pozytywny – negatywny), z pomocą nauczyciela określa wątki poboczne utworu i punkt kulminacyjny
 - rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator) odróżnia dialog od monologu
 - rozpoznaje na znanych z lekcji tekstach mit, bajkę, hymn, legendę, przypowieść i nowelę, dziennik, pamiętnik, powieść, podaje ich główne cechy, nazywa rodzaj omówionej na lekcji powieści (obyczajowej, fantasy, fantastycznonaukowej, historycznej, przygodowej)
 - zna pojęcie *morał*, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela
 - zna pojęcia: *wers*, *zwrotka*, *rym*, *refren*, *liczba sylab w wersie*, wskazuje je w wierszach znanych z lekcji
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (np. informacyjny, rozrywkowy) spośród innych przekazów i tekstów kultury, operuje podstawowym słownictwem związanym z teatrem (np. akt, kurtyna, gra aktorska, publiczność, rekwizyt, rola, dekoracja, efekty specjalne), dostrzega różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją
 - odczytuje treść komiksu
- wymienia tytuły filmów, seriali, spektakli, programów radiowych i telewizyjnych, wysłuchane koncerty, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży
- przypisuje podstawowe cechy bohaterom, krótko opowiada o ich doświadczeniach oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, koleżeństwo – egoizm, pracowitość – lenistwo
- rozumie pojęcie fikcji literackiej, potrafi (z reguły poprawnie) odszukać w utworze poznanym na lekcji elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne
 - odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z pomocą nauczyciela na poziomie symbolicznym

Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem, stosuje się do podstawowych reguł grzecznościowych obowiązujących podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie; stara się stosować język adekwatny do różnych sytuacji, odróżnia język oficjalny od nieoficjalnego
- formułuje pytania i udziela prostych pod względem konstrukcyjnym odpowiedzi, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym
- mówi na temat, opowiada o zdarzeniach, akcji książki, filmu wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
 - wyraża wprost swoje intencje
- w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat, przedmiot, miejsce, postać, zwierzę
 - wygłasza z pamięci tekst utworu poetyckiego
- potrafi wygłosić kilkuzdaniowe, schematyczne przemówienie, operując się na materiale lekcyjnym
 - posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem) stara się poprawnie wymawiać i akcentować wyrazy
- składa skonwencjonalizowane życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry
- potrafi sformułować prostą tezę i dobrać argument oraz przykład do tezy, krótko uzasadnia swoją opinię

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, potrafi zastosować dwukropek, przecinek, myślnik (również w zapisie dialogu), cudzysłów, rozumie funkcję średnika, nawiasu i wielokropka w zdaniu
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje akapit, oznaczając w nim wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni *ó-u*, *rz-ż*, *ch-h*
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą
- potrafi wymienić niektóre spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się oddzielać przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym
 - zna podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego i nieoficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, instrukcji, przepisu kulinarnego, kartki
- z dziennika, pamiętnika, streszczenia, sprawozdania z wydarzenia; zapisuje je z niewielką pomocą nauczyciela; potrafi zapisać proste życzenia, dedykację, podziękowania, ogłoszenie, zaproszenie
 - pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń
 - pisze kilkuzdaniowy tekst o charakterze argumentacyjnym na tematy związane z codziennym życiem
- sporządza krótką charakterystykę na podstawie planu i słownictwa zgromadzonego na lekcji
 - próbuje zredagować kilkuzdaniowy opis przeżyć
- tworzy kilkuzdaniowy opis obrazu, rzeźby i plakatu, opisując usytuowanie elementów, ich kształt, wielkość i kolorystykę

- w dłuższych formach wypowiedzi pisemnych stara się stosować akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
 - jego wypowiedzi są czytelne
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logicznym, stara się, aby były poprawne pod względem językowym
- rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując podstawowe zasady etykiety językowej

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne, antonimy, stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe, podaje przykłady wyrazów wieloznacznych, związków frazeologicznych, przysłów
- składni – wymienia rodzaje zdań: pojedyncze oznajmujące, rozkazujące, pytające, zdania złożone; konstruuje poprawne zdania pojedyncze; stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu; rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem), orzeczenie (czasownikowe) w typowym zdaniu; wie, że podmiot można wyrazić różnymi częściami mowy; odszukuje orzeczenie imienne w zdaniach znanych z lekcji; wymienia pozostałe części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik, podaje pytania, na które odpowiadają; zna pojęcia *związek wyrazowy*, *wyraz nadrzędny*, *wyraz podrzędny*, *grupa podmiotu*, *grupa orzeczenia*; wskazuje w zdaniu wyrazy, które się ze sobą łączą; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; z pomocą nauczyciela lub odnosząc się do schematu sporządza wykres zdania pojedynczego; rozpoznaje na przykładach z lekcji zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie; sporządza wykres prostego, krótkiego zdania złożonego)
- fleksji – rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej odmianie, czasowniki, przymiotniki, liczebniki i wymienia większość ich typów; podaje pytania, na które odpowiadają odmienne i nieodmienne części mowy; podaje przykłady różnych rodzajów liczebników, zaimków, odmienia zaimki; z reguły poprawnie określa czas, osobę, liczbę, rodzaj, tryb czasownika, a z niewielką pomocą nauczyciela aspekt: dokonany, niedokonany, stronę czasownika; wskazuje rzeczowniki własne i pospolite; odmienia i stopniuje przymiotniki; oddziela temat od końcówki w wyrazach znanych z lekcji; stopniuje przysłówki; rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*); podaje przykłady przyimka, partykuły, spójnika i wykrzyknika; poprawnie odmienia najbardziej popularne wyrazy o nietypowej odmianie; odmienia według wzoru czasowniki typu *wziąć*
- fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, przy pomocy nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; podaje przykłady głosek ustnych i nosowych, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, litery i sylaby; zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim i stara się je stosować

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi, rozpoznaje główne intencje nadawcy i nastrój słuchanych komunikatów
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, tekstu poetyckiego, opowiada fabułę usłyszanej historii, formułuje pytania

6

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i użytkowych rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy
- przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost
 - określa temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym
 - czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym
- poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów
 - oddziela fakty od opinii w prostych tekstach
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu, dedykacji, podziękowania, listu wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu,
 - wyszukuje cytaty na zadany temat i poprawnie je zapisuje
 - wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzysta ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych, potrafi znaleźć hasło w słowniku frazeologicznym, potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii
- rozwija umiejętności posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do swoich potrzeb
- stara się rozwijać umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze, określa temat czytanego utworu i próbuje określić jego problematykę
 - nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, anaforę, pytanie retoryczne)
 - z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza w analizowanym tekście

- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe; rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy
 - określa i nazywa elementy świata przedstawionego w poznanym na lekcji utworze epickim, takie jak: czas miejsce wydarzeń, wątek (główny i poboczny), akcja, fabuła, wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy)
 - rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego
- wskazuje w poznanym na lekcji utworze cechy mitu, bajki, hymnu, przypowieści i noweli, legendy, dziennika, pamiętnika, powieści; wymienia gatunki powieści (obyczajowa, fantasy, fantastycznonaukowa, historyczna, przygodowa) i podaje jej cechy, potrafi określić rodzaj powieści omówionej na lekcji i podać jej cechy
 - odróżnia dialog od monologu, wskazuje je w utworze
 - cytuje morał bajki i wyjaśnia dosłowny sens przypowieści
- rozpoznaje w utworach wierszowanych elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym (dokładny – niedokładny), refren, liczba sylab w wersie
 - rozpoznaje wiersz biały
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (np. rozrywkowy, informacyjny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym
 - odczytuje komiks i wymienia jego cechy
 - zna pojęcia związane z teatrem i filmem (gra aktorska, reżyser, rekwizyt, dekoracja, antrakt, adaptacja, ekranizacja, efekty specjalne, fabuła), a także odmiany filmu, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), wskazuje różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją
- odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wskazuje wśród nich te, które mu się podobają
- określa doświadczenia bohaterów, przypisuje im cechy oraz określa i ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, koleżeństwo – egoizm, pracowitość – lenistwo
 - rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej, potrafi odszukać w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne
 - odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i typowych – na poziomie symbolicznym

Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających, wyrażeń grzecznościowych) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, stara się budować kontakt ze słuchaczem, np. za pomocą apostrof, wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie
 - dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi: proste i rozwinięte, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące; potrafi dostosować swoją wypowiedź do sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej

- formułuje pytania otwarte i zamknięte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
 - wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą nas rzeczywistością, lekturą, utworem poetyckim, filmem itp.
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia
- opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot
 - recytuje utwory poetyckie, oddając ich ogólny nastrój i sens
- wygłasza krótkie przemówienie na tematy związane z codziennym życiem i bieżącym materiałem lekcyjnym
 - stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
- składa życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)
- formułuje tezę i podaje do niej proste argumenty i przykłady, logicznie uzasadnia swoją opinię

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące użycia przecinka (np. przy wymienianiu, przed niektórymi spójnikami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika (również w zapisie dialogu), nawiasu; próbuje stosować w zdaniu średnik, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni *ó-u*, *rz-ż*, *ch-h*, pisowni cząstki *-by* z czasownikami
 - potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych
 - odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą
- potrafi wymienić spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się stosować tę wiedzę w praktyce, często poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym
 - zna zasady dotyczące pisowni przymiotników złożonych
 - zna i stosuje większość podstawowych zasad układu graficznego oraz zapisuje uwzględniając je: list (w tym oficjalny), kilkuzdanowy wywiad, plan wypowiedzi ramowy i szczegółowy (z pomocą nauczyciela), ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z dziennika, pamiętnika notatki biograficznej (np. w tabeli), streszczenie, sprawozdanie, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, proste, krótkie streszczenie, sprawozdanie (z wydarzenia i z pomocą nauczyciela z filmu, spektaklu,), życzenia, podziękowanie, dedykację
 - układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń
 - pisze krótki, logiczny tekst argumentacyjny

- sporządza schematyczną charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, pisze opis przeżyć z wykorzystaniem słownictwa z lekcji
- tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni, ich wygląd (kolor, kształt itp.)
- w dłuższych formach wypowiedzi stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
 - na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi
- konstruuje i zapisuje kilkudziesięciu wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym i na ogół poprawne pod względem językowym
 - używa wypowiedzeń pojedynczych i złożonych
- w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
 - udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać
 - wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie, potrafi wprowadzić je w tekst
- dobiera argumenty i przykłady do tezy, rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy wieloznaczne, bliskoznaczne (synonimy), przeciwstawne (antonimy) w tworzonej wypowiedzi, tworzy poprawne związki wyrazowe, wyjaśnia znaczenie znanych związków frazeologicznych, przysłów, odróżnia słownictwo wartościujące i opisujące
 - składni – konstruuje typowe i proste zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte, rozpoznaje je na typowych przykładach; konstruuje wypowiedzenia złożone współrzędnie, podrzędnie i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych, neutralnych; wskazuje podmiot (np. wyrażony rzeczownikiem, zaimkiem, podmiot domyślny) i orzeczenie czasownikowe i imienne; podaje przykłady zdań, w których podmiot jest wyrażony inną częścią mowy; podaje przykładowe wyrazy, które budują zdanie bezpodmiotowe, iprzykłady takich zdań; rozpoznaje w zdaniach z lekcji pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik (i jego niektóre rodzaje, np. czasu, miejsca, sposobu) i podaje pytania, na które odpowiadają; łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; konstruuje wykres krótkiego, prostego zdania pojedynczego; wyjaśnia pojęcia *związek wyrazowy*, *wyraz nadrzędny*, *wyraz podrzędny*, *grupa podmiotu*, *grupa orzeczenia*, wskazuje je na typowych, prostych przykładach, sporządza wykres typowego zdania złożonego
 - fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki własne i pospolite, a także niektóre rzeczowniki o nietypowej odmianie, czasowniki, przymiotniki; rozpoznaje i z reguły poprawnie odmienia liczebniki, zaimki, określa formę czasownika: osobę, liczbę, tryb, aspekt (dokonany, niedokonany), stronę; z niewielką pomocą nauczyciela przekształca czasowniki: w stronie czynnej, biernej, zwrotnej, w różnych trybach, aspektach; rozpoznaje i nazywa na typowych przykładach typy liczebników; podaje przykłady różnych typów zaimków i wyjaśnia ich funkcję; oddziela temat od końcówki w rzeczownikach znanych z lekcji, wskazuje oboczności w typowych wyrazach odmiennych; odmienia (liczba, rodzaj, przypadek) i stopniuje przymiotniki, nazywa rodzaje stopniowania (regularne, nieregularne, opisowe); rozpoznaje przysłówki i stopniuje je, nazywając rodzaj

stopniowania; podaje przykłady przysłówków odprzymiotnikowych i nie pochodzących od przymiotnika; rozpoznaje typowe przyimki (i wyrażenia przyimkowe), używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; na ogół poprawnie zapisuje czasowniki z cząstką *-by*; rozpoznaje nieosobowe formy czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*); stosuje wykrzykniki i partykuły; rozpoznaje najczęstsze zaimki i spójniki w tekście; poprawnie odmienia omówione na lekcji wyrazy o nietypowej odmianie, w tym czasownik typu *wziąć*

- fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głoską a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby; dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne, nosowe i potrafi je nazywać; wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów; zna i stosuje podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie tabeli, schematu, punktów, kilkudzaniowej wypowiedzi; formułuje pytania i rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów
 - odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: pisze plan, formułuje pytania właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu
 - odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

- identyfikuje i krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich rozpoznaje dosłowne i symboliczne intencje nadawcy
- przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio
 - oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii
- omawia temat i główną myśl na poziomie dosłownym, z niewielką pomocą nauczyciela omawia je na poziomie przenośnym
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się je interpretować głosowo
 - głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji, akcentowania i intonacji wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, rozumie ich funkcję
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach (w tym oficjalnych), dziennikach, pamiętnikach, relacjach, dedykacjach, podziękowaniach
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, cytatów

- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych; korzysta w razie potrzeby ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych, słownika frazeologicznego; samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, encyklopedii
 - potrafi znaleźć informacje w słowniku bohaterów literackich i innych słownikach
 - rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do znalezienia potrzebnych mu informacji
 - rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji
- zna i regularnie stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line)

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze, określa tematykę i problematykę utworu
 - odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, anaforę, pytanie retoryczne, przeważnie objaśnia ich znaczenie
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, opisuje cechy podmiotu lirycznego (w tym zbiorowego)
- wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, rozpoznaje tekst publicystyczny informacyjny, reklamowy i rozumie ich funkcje
 - analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy)
 - rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego i określa jego cechy
 - odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze
 - identyfikuje mit, bajkę, hymn, przypowieść, legendę i nowelę, dziennik, pamiętnik, powieść, wskazuje ich cechy, zna gatunki powieści (obyczajowa, fantastycznonaukowa, fantasy, historyczna, przygodowa), podaje ich cechy, przyporządkowuje je do konkretnych utworów
 - przytacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie przypowieści
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu (dokładny – niedokładny), refrenu, liczby sylab w wersie, samodzielnie wskazuje w wierszu wyżej wymienione elementy
 - rozpoznaje wiersz biały
 - wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i z niewielką pomocą nauczyciela interpretuje go na poziomie przenośnym
 - odczytuje komiks i podaje jego cechy
 - używa pojęć: gra aktorska, reżyser, adaptacja, antrakt, scenografia, ekranizacja, kadr, ujęcie, efekty specjalne, audycja, a także zna odmiany filmu, wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego, odróżnia różne gatunki filmowe, wskazuje cechy

charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia różnice między tekstem literackim a jego adaptacją

- świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wyraża i uzasadnia opinię na ich temat
- charakteryzuje komiks jako tekst kultury, wskazuje charakterystyczne dla niego cechy charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy i doświadczenia, odnosi postawy
 - doświadczenia bohaterów do własnych przeżyć
- rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej, odszukuje w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z niewielką pomocą na poziomie przenośnym, wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio

Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, buduje kontakt ze słuchaczem np. za pomocą apostrof, wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie, wykrzyknień
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową
- formułuje przemyślane pytania otwarte i zamknięte, udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi
- łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe w zdaniu
 - wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
 - stosuje poprawne formy gramatyczne odmiennej części mowy
 - gromadzi wyrazy określające i nazywające, np. cechy wyglądu i charakteru
 - wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany na tematy związane z otaczającą rzeczywistością, lekturą, tekstem poetyckim, filmem itp.: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, poprawnie streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe
 - aktywnie uczestniczy w rozmowie o lekturze, filmie czy codziennych sytuacjach
 - w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przedmiot, przeżycia, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo, jak i słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji oraz słownictwo opisujące
 - wygłasza z pamięci teksty poetyckie, posługując się pauzą, barwą głosu
 - wygłasza przygotowane wcześniej przemówienie, dbając o dobór argumentów, środków stylistycznych, tembru głosu
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem) stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry
 - objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów

- dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne (synonimy) i przeciwstawne (antonimy) oraz poprawne związki wyrazowe
- formułuje tezę, podaje do niej argumenty i przykłady, odróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji, potrafi zabrać głos w dyskusji, zaprezentować i logicznie uzasadnić swoją opinię, wie, czym jest perswazja, i potrafi na nią odpowiednio zareagować

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje w swoich pracach podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące przecinka (np. przy wymienianiu oraz przed zaimkami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika, średnika, nawiasu, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów
 - poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, cząstki -by z czasownikami
 - zna i stosuje najczęstsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych
 - odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą
 - wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stosuje tę wiedzę w praktyce, oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym
 - zna i stara się stosować zasady zapisu przymiotników złożonych
 - zna i stosuje zasady układu graficznego i uwzględnia wszystkie niezbędne elementy następujących form wypowiedzi: list (w tym oficjalny), wywiad, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcja, przepis kulinarny, dziennik, pamiętnik, streszczenie, scenariusz filmowy, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), życzenia, dedykacja, podziękowanie
 - układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby było wierne utworowi / pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przyimki i wyrażenia przyimkowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń
 - pisze poprawne: tekst argumentacyjny, charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, opis przeżyć wewnętrznych
 - w dłuższych wypowiedziach pisemnych stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
 - w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji
 - zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi
 - w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji
 - w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i czasownika we wszystkich trybach
 - w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy np. charakteru na podstawie zachowań i postaw
 - dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia
 - sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie i wprowadza do swojego tekstu

- formułuje tezę, dobiera argumenty i przykłady, zarówno odnoszące się do faktów i logiki, jak i odwołujące się do emocji

III. Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wzbogaca tworzony tekst np. zdrobnieniami, zgrubieniami, synonimami, przeciwstawnymi (antonimami), wieloznacznymi; w wypowiedziach operuje związkami frazeologicznymi, przysłówkami, słownictwem wartościującym i opisującym
- składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki zdań; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, rozkazujących, wykrzyknikowych, neutralnych, w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem i innymi częściami mowy: przymiotnikiem liczebnikiem, zaimkiem, podmiot domyślny, a w omówionych na lekcji przykładach wskazuje podmiot w dopełniaczu i zdania bezpodmiotowe), odszukuje w zdaniach orzeczenie czasownikowe i imienne; rozpoznaje pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik (na typowych przykładach – okolicznik czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia) i podaje pytania, na które odpowiadają; buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia (bliższe i dalsze) okoliczniki; poprawnie rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu i wyrazy pozostające poza związkami zdania, tworzy wykres zdania pojedynczego i odszukuje w zdaniu związki wyrazowe (główne i poboczne), odszukuje w związkach wyrazowych wyraz nadrzędny, podrzędny, wyrazy równorzędne (szereg); wskazuje w zdaniach związek główny i związki poboczne, grupę podmiotu i grupę orzeczenia; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji; rozpoznaje zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie; sporządza wykres zdania złożonego
- fleksji – rozpoznaje i najczęściej poprawnie odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie znane z lekcji (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne); rozpoznaje i poprawnie odmienia czasowniki (osoba, liczba, czas, tryb); rozumie konstrukcje strony czynnej, biernej, zwrotnej; rozpoznaje czasowniki nieprzechodnie; przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb); rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*); odmienia czasowniki typu *wziąć*; rozpoznaje, odmienia i stopniuje przymiotniki, wskazując sposób stopniowania (regularny, nieregularny, opisowy); rozpoznaje i odmienia liczebniki; określa rodzaje liczebników, zaimków (określa ich formę, przeważnie poprawnie wskazuje zaimki w tekście, nazywa ich rodzaje, wyjaśnia ich funkcję i stosuje je w celu uniknięcia powtórzeń, poprawnie używa krótszych i dłuższych form zaimków); wskazuje przyimek (i wyrażenie przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i podaje ich przykłady, poprawnie zapisuje większość przyimków złożonych; używa odmiennych części mowy w poprawnych formach; oddziela temat od końcówki, wskazuje i wyjaśnia oboczności; wskazuje temat główny i tematy oboczne oraz oboczności samogłoskowe, spółgłoskowe
- fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią a wymową w poprawnym ich zapisie; bezbłędnie dzieli głoski na ustne, nosowe, twarde, miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi, np. *ń* – *ni-s* – *ni-o*, zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów języku polskim

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, rozumie ich wydźwięk
- wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu
- swobodnie odczytuje nastrój, intencje i przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich
 - wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu

CZYTANIE

- samodzielnie charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i nieliterackich
 - samodzielnie wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy
 - przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą
 - oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych
 - omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę np. na wyrażane emocje i interpunkcję
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens i nastrój odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- poprawnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach i informacje ważne od drugorzędnych
 - wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dziennikach i pamiętnikach, dedykacjach, podziękowaniach
- odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce, swobodnie posługuje się cytatami w mowie i piśmie
 - wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami

- świadomie używa słowników: ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, bohaterów literackich i innych słowników i encyklopedii dla wzbogacenia warstwy językowej tekstu oraz jego treści
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do rozwijania własnych zainteresowań
- systematycznie rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (papierowych oraz on-line), korzysta z nich z własnej inicjatywy

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie i poprawnie opowiada o swoich reakcjach i refleksjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z reakcjami innych odbiorców, samodzielnie mówi o tematyce czytanego utworu i zauważa jego złożoną problematykę
- odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, anaforę, pytanie retoryczne, objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne
 - rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nigdy nie utożsamiając ich ze sobą
 - wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego (w tym zbiorowego), adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu
 - wnikliwie omawia obrazy poetyckie w wierszu
- szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, publicystyczne informacyjne, reklamowe
 - płynnie objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim, takich jak czas i miejsce wydarzeń, narrator (pierwszo- i trzecioosobowy), akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, zwrot akcji, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy, zbiorowy)
 - odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze
- biegle identyfikuje mit, bajkę, hymn, przypowieść, legendę i nowelę, dziennik, pamiętnik, powieść, szczegółowo omawia ich cechy, swobodnie omawia cechy różnych gatunków powieści (obyczajowej, fantastycznonaukowej, fantasy, historycznej, przygodowej); potrafi odnieść je do lektur
 - objaśnia morał bajki na poziomie dosłownym i symbolicznym, odczytuje dosłowne; symboliczne przesłanie przypowieści
 - płynnie operuje pojęciami: *wers*, *zwrotka*, *rym* (*dokładny – niedokładny, układ rymów*), *refren*, *liczba sylab w wersie*, samodzielnie omawia funkcję tych elementów w wierszu
 - rozpoznaje wiersz biały
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (informacyjny, rozrywkowy, publicystyczny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przenośnym
 - swobodnie używa pojęć z zakresu teatru, filmu i radia, m.in. gra aktorska, rola, reżyser, scenariusz, scenarzysta, scenografia, scenograf, adaptacja (filmowa, muzyczna, radiowa, teatralna), ekranizacja, kadr, ujęcie (i jego rodzaje), antrakt, słuchowisko, efekty specjalne, montaż; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki

- filmowe, swobodnie wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia i refleksyjnie ocenia różnorakie różnice między tekstem literackim a jego adaptacją
- świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, potrafi samodzielnie wybrać spośród nich wartościową i interesującą dla niego ofertę, a także wyrazić przemyślaną opinię na ich temat
 - charakteryzuje komiks jako tekst kultury, płynnie wskazuje charakterystyczne dla niego cechy
 - charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich doświadczenia i postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami, doświadczeniami innych bohaterów literackich
 - rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej prawdopodobnej i fantastycznej, sprawnie odszukuje i objaśnia w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne), fantastyczne
 - samodzielnie i poprawnie odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i przenośnym, poprawnie wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio

Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, sprawnie buduje i podtrzymuje kontakt ze słuchaczem, stosując apostrofy, wypowiedzi nacechowane emocjonalnie, wykrzyknienia itd.
- płynnie dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
 - rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- formułuje trafne, ciekawe pytania, udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową
- poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz służące do formułowania ocen, opinii, emocji
 - zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów
 - wygłasza ciekawe, przekonujące, logiczne przemówienie, dbając o dobór najważniejszych argumentów, środków stylistycznych, tembru głosu
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe

- świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń
- składa pomysłowe życzenia, podziękowanie, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka
- formułuje tezę, podaje przekonujące, przemyślane argumenty i przykłady, świadomie używa argumentów odnoszących się do faktów i logiki oraz odwołujących się do emocji, bierze czynny udział w dyskusji, przedstawiając przemyślane stanowisko i logicznie, wyczerpująco je uzasadnia, rozumie funkcję perswazji w wypowiedzi

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, bezbłędnie stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik (również w zapisie dialogu), wielokropek, średnik, nawias, dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów w tytułach, cytatach i w przypadku ironii
 - komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, płynnie stosuje wszystkie poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich
 - odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą
 - bezbłędnie wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, nawykowo stosuje tę wiedzę w praktyce, poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym (również o skomplikowanej budowie)
 - zna zasady zapisu przymiotników złożonych, stosuje się do nich
 - pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny i nieoficjalny, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, streszczenie, wywiad, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę (w różnych formach) i streszczenie, pomysłowe życzenia, dedykację, podziękowanie, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), relację, scenariusz filmowy; dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim informacji
 - układa rozbudowane fabularnie, pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list i dziennik z perspektywy bohatera, precyzyjnie streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń; redaguje opis przeżyć
 - pisze poprawny, przemyślany, logicznie zbudowany tekst argumentacyjny
 - sporządza samodzielną, wnikliwą charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego
 - w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (m.in. wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
 - zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał jej czytanie odbiorcy
 - tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji

- sporządza poprawny, bogaty leksykalnie opis przeżyć wewnętrznych
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym, stylistycznym, ortograficznym
- w wypowiedziach związanych z lekturą, tekstem poetyckim, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy, przysłowia związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym
- sprawnie wyszukuje i samodzielnie dobiera cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, płynnie wprowadza cytat do własnego tekstu
 - samodzielnie formułuje tezę, przy jej uzasadnianiu płynnie dobiera przekonujące argumenty i przykłady, zarówno odnoszące się do faktów i logiki, jak i odwołujące się do emocji

III. Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie i swobodnie dobiera zdrobnienia, zgrubienia, synonimy, antonimy, wyrazy wieloznaczne, frazeologizmy, słownictwo wartościujące i opisujące, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej
- składni – samodzielnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone współrzędnie i podrzędnie, równoważniki zdań; wskazuje podmiot (gramatyczny – wyrażony różnymi częściami mowy: rzeczownikiem, przymiotnikiem, zaimkiem, liczebnikiem, bezokolicznikiem, a także domyślny, logiczny w dopełniaczu), orzeczenie, (czasownikowe i imienne); rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, swobodnie rozpoznaje w zdaniach pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie (bliższe i dalsze), okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia); tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi; stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; swobodnie odszukuje w zdaniu związki wyrazowe (główny i poboczne), odszukuje w związkach wyrazowych wyraz nadrzędny (określający), podrzędny (określany), znajduje wyrazy pozostające poza związkami zdania, wyrazy równorzędne (szereg); odszukuje w zdaniach związki główny i związki poboczne, grupę podmiotu i grupę orzeczenia; dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzi złożonych; bezbłędnie sporządza wykresy prostych i rozbudowanych zdań pojedynczych
- fleksji – rozpoznaje i swobodnie stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy o typowej i nietypowej odmianie przewidziane w programie nauczania; bezbłędnie określa formę odmiennej części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne), czasowniki (osoba, liczba, czas, tryb, strona), wskazuje czasowniki przechodnie i nieprzechodnie; bezbłędnie rozpoznaje formy osobowe i nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), swobodnie przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb, czas); bezbłędnie rozpoznaje przysłowki odprzymiotnikowe i nie pochodzące od przymiotnika i stopniuje je, nazywając rodzaj stopniowania; rozpoznaje typy liczebników, zaimków, zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłowki i liczebniki odpowiednimi zaimkami; bezbłędnie wskazuje przyimek (i wyrażenie przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich

funkcję i swobodnie podaje ich przykłady, poprawnie zapisuje przyimki złożone, swobodnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków; wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym, bezbłędnie wskazuje i wyjaśnia oboczności, wskazuje temat główny i tematy oboczne oraz oboczności spółgłoskowe i samogłoskowe

- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- odczytuje, interpretuje i wyjaśnia przerośny i symboliczny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach
- notatkach biograficznych w tworzeniu własnych, samodzielnych wypowiedzi i przemyśleń odczytuje głośno i wygłasza z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie oraz samodzielnie
 - w sposób oryginalny je interpretuje

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym, argumentacyjnym lub oceniającym
- szuka inspiracji do wzbogacenia swoich tekstów w słownikach wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, wyrazów obcych, frazeologicznego itd.; dba o poprawność ortograficzną, językową, merytoryczną, kompozycyjną swoich wypowiedzi, świadomie korzystając z potrzebnych w danej sytuacji słowników i innych materiałów (np. poradników, audycji radiowych i programów telewizyjnych)

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich
- wskazuje elementy mitu, bajki, przypowieści, hymnu, legendy itd. w innych tekstach kultury, świadomie odczytuje różne gatunki powieści, rozumie konwencję gatunków mieszanych, zwłaszcza we współczesnych tekstach literatury dziecięcej

- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam itp. odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych jako nosicieli uniwersalnych postaw i opisuje otaczającą ich rzeczywistość

Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- z zaangażowaniem inicjuje i aktywnie podtrzymuje rozmowę/dyskusję/polemikę np. na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur
 - interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych
 - polemizuje i przedstawia oryginalne, przemyślane stanowisko, formułuje tezę, na której poparcie podaje różnorodne argumenty odnoszące się do logiki oraz emocji, jego wypowiedzi cechuje szeroka wiedza, wysoka kultura, bogate słownictwo i poszanowanie dla innych stanowisk

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, trafną i celną argumentacją, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi

III. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 7

dopuszczający

poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7
umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie
trudności

dostateczny

poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi
klasy 7 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z
podstawy programowej
uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie
trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i
wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania
teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie
problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i
wynikające
z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania
zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

uczeń biegłe się posługuje zdobytymi wiadomościami i
umiejętnościami
w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem
nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest
twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 7

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela
wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
słucha nagrania wzorcowej recytacji
mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu rozumie polecenia
rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

czyta teksty współczesne i dawne
odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjny tezę, argument i przykłady
rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinię i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo
wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję
rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
dostrzega różne motywy postępowania bohaterów
odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski
czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren
odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze
czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki
wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze

wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości
rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową
rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog
rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich
posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, felieton
wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym
dostrzega symbole i alegorie w tekstach kultury
zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator)
zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

s p o r z ą d z a w r ó z n y c h f o r m a c h n o t a t k ę d o t y c z ą c ą w y s ł u c h a n e j w y p o w i e d z i
tworzy plan dłuższej wypowiedzi
tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje
wypowiada się na temat
stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę
stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji
przygotowuje wywiad
streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy
wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów
pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne
stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty
układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytat
wygłasza z pamięci tekst poetycki

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

w i e , c z y m j e s t b ł ą d j ę z y k o w y
ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:
– fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski

dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem

- słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są w y r a z p o d s t a w o w y i p o c h o d n y , podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia
.i odmiany)
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego .w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń .z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu
- rozdziela teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podjmuje próby s a m o d z i e l n e g o odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów
- określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu
- wskazuje podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie
- rozdziela takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości

rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*
odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania
podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej
zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady
rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście
samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich
źródłach,
sporządza prosty przypis
wyszukuje informacje w indeksie i przypisach
rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie
prasowej analizuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury
dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów,
rozdziela środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów
redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami
pisze wywiad
stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu
wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną
opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensory przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika
w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji
recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

dostrzega błędy językowe i potrafi je skorygować
stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
– fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobień pod

- względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
- słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są w y r a z p o d s t a w o w y i p o c h o d n y , podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia
.i odmiany)
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym
- określa funkcję przeczytanego tekstu
- wyjaśnia interpretuje tytuł utworu
- motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy
- .w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanim tekście, w tym
- .w satyrze
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej
- odczytuje sensory przenośne i symboliczne w odbieranym tekście

MÓWIENIE

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
 - aktywnie uczestniczy w dyskusji
 - wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej
- pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnie dobranymi przykładami
- dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad, wykorzystując zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
 - opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- recytuje tekst poetycki, interpretacje głosowo z uwzględnieniem tematu
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - dokonuje korekty twórczego tekstu
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, w piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyrazy podstawowe i pochodne, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów

- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły
nie
z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich
tworzenia
.i odmiany)
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego
.w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń
.z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje
przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu
interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego
odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym
wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych
ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.

określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultury

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód
aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy
w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
próbuję interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów
pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym

dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy

posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania

posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe

odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawkę z tezą lub hipotezą

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstw stylistycznej tekstu
świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych

odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji

analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji

praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego

krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji

aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski
interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych
oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej
pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu, w tym
rozprawkę z hitem; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję
tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem
redaguje dłuższe formy wypowiedzi
podejmuje próby własnej twórczości literackiej

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sens symboliczny i przenośny w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania i warstw stylistycznej wypowiedzi
samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 8

dopuszczający

poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8
umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie
trudności

dostateczny

poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi
klasy 8 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z
podstawy programowej
uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie
trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania
.i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania
teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie
problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wyn
ikające
z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania
zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i
umiejętnościami
w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem
nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest
twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA ABSOLWENTA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

rozumie większość poleceń

uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela, wyraża prośbę o powtórzenie

wypowiedzi

słucha nagrania wzorcowej recytacji

mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu

rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście

rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej

wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

czyta teksty współczesne i dawne, w tym pisane gwarą¹

wskazuje w tekstach archaizmy i wyrazy należące do gwar, odszukuje ich znaczenie

w przypisach

odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników

określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np.

biograficznego, historycznego, kulturowego

rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w

tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady

rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty

¹Tłustą czcionką wyszczególniono treści, które pojawiają się po raz pierwszy w klasie 8.

rozdziela fikcj\u0119 i k\u0142amstwo

wie, czym s\u0105 perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach zauwa\u017ca wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim

wskazuje nadawc\u0119 i adresata wypowiedzi

dostrzega i kr\u00f3tko omawia g\u0142\u00f3wne motywy post\u0119powania bohater\u00f3w

odczytuj\u0105c sens utworu, dostrzega warto\u015bci, takie jak przyja\u017an\u0119, wierno\u015b\u0107, patriotyzm;

czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego

zna gatunki nale\u017c\u0105ce do liryki: sonet, pie\u015bn, tren, hymn, **fraszka**

odr\u00f3жня osob\u0119 m\u00f3wi\u0105c\u0105 w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu

lirycznego

wymienia \u015brodki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, o\u017cywienie,

neologizm, prozajizm, eufemizm, inwokacj\u0119, pytanie retoryczne, apostrof\u0119, anafor\u0119,

por\u00f3wnanie, **por\u00f3wnanie homeryckie, archaizacj\u0119, kolokwializm** – potrafi je wskaza\u0107 z

pomoc\u0105 nauczyciela

dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi kr\u00f3tko je opisa\u0107

czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki

nale\u017c\u0105ce do epiki – opowiadanie, powie\u015b\u0107 (i jej odmiany), legend\u0119, ba\u015bn\u0105, przypowie\u015b\u0107

(parabol\u0119), mit, nowel\u0119, bajk\u0119 pami\u0119tnik, dziennik, fantasy, **epopej\u0119**

zna elementy rytmizuj\u0105ce wypowied\u017c\u0119 – wers, rym, strofa, refren

wymienia elementy konstrukcyjne \u015bwia\u0107 przedstawionego w utworze

wskazuje w utworze bohater\u00f3w g\u0142\u00f3wnych i drugoplanowych, w\u0105tek g\u0142\u00f3wny i poboczny,

omawia zdarzenia wchodz\u0105ce w sk\u0142ad akcji utworu

odr\u00f3жня narratora od autora tekstu i bohatera utworu

rozdziela narracj\u0119 pierwszo- i trzecioosobow\u0105

rozpoznaje w tek\u015bcie epickim fragmenty opowiadania i opisu

wskazuje tytu\u0142, podtytu\u0142, motto, puent\u0119, punkt kulminacyjny

zna cechy komiksu, **piosenki**

odr\u00f3жня dramat od innych rodzaj\u00f3w literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena,

tekst g\u0142\u00f3wny, didaskalia, monolog (**w tym monolog wewn\u0119trzny**) i dialog; **zna podzia\u0142**

dramatu na tragedi\u0119, komedi\u0119 i dramat w\u0142a\u015bciwy

czyta scenariusze, rozumiej\u0105c ich specyficzn\u0105 budow\u0119 i tre\u015b\u0107

potrafi zakwalifikowa\u0107 znane mu teksty jako ba\u015bn\u0105, bajk\u0119, legend\u0119, mit, nowel\u0119, pami\u0119tnik,

dziennik, ballad\u0119 i satyr\u0119

posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela
wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym,
publicystycznym

wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż**
z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury
zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz
filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog)
zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji
zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych

wie, czym jest aforyzm i anegdota

z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy
retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia
identyfikuje styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i
artystyczny

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną
tekstu

zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie
złożonego**, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy nie uniemożliwiają
zrozumienia całości tekstu,

układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty
stara się o estetyczny zapis wypowiedzi

sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi
redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia,
gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz
właściwy zapis graficzny

tworzy plan dłuższej wypowiedzi

formułuje treść sms-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis ortograficzny, dodaje

komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
 streszcza, skraca tekst (w tym tekst popularnonaukowy), poprawnie przytaczając
 większość zagadnień
 pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny
 tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym
 w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia
 przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
 pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w
 tekście stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
 opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy
 bohaterów literackich i rzeczywistych
**pisze swój życiorys, CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we
 własnej sprawie**
 przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi)
 opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, **rzeźby, fotografii**, wykorzystuje w
 nich z pomocą nauczyciela podane konteksty
 wspólnie z innymi uczniami pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy,
 zapisuje w nim dialogi
pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia
 mówi na temat
 wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić
 w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o
 poprawną wymowę, nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź
 jest komunikatywna
 wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby
 uczestniczenia w dyskusji
 wygłasza z pamięci tekst poetycki

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, a, ę, pisownia
 przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów,
 oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je

w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z

zakresu gramatyki języka polskiego:

- fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie, dostrzega rozbieżności między mową a pismem,
- słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji, rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców oraz stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, zna i rozumie znaczenie wybranych przysłów, powiedzeń, frazeologizmów itp., z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, **zna pojęcia *treść i zakres wyrazu, język ogólnonarodowy, gwara, dialekt***,
- fleksji – rozpoznaje na typowych przykładach części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, niesobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, w wyrazach oddziela temat od końcówki; rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, zna imiesłowy, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia i odmiany,
- składni – rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym,

przy pomocy nauczyciela wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy typowych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), odróżnia zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach

zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych

wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa

zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, intuicyjnie je stosuje

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników, rozumie większość wypowiedzi, reaguje na wypowiedzi kolegów

.i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, wyjaśnienie

określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera

.z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje

rozdziela teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym

podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację

rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach

rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach

odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przenośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego

zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi

samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*

dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię i nieskomplikowane aluzje wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie

identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów

identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki

rozdziela takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, sonet, tren, **fraszka**

charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem

wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie,**

archaizację, kolokwializm

wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania

odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, **epopei**

identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze

omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji

analizuje funkcję podtytułu, motto, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach

omawia i analizuje elementy komiksu, **piosenki**

określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa)

wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu

rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu

czyta z podziałem na role i ze zrozumieniem dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu

podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki wskazuje w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich

wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści

wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis

wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż**

analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury

rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu

określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)

dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą**)

wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

rozpoznaje aforyzm i anegdotę

w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia

rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej

dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie

rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny),

urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny

potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska

wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i

wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce

układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi

wykazuje dbałość o estetykę zapisu

sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu

redaguje ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny

tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi

formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej

streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy),

poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień

pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów

tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę,

hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, podejmuje próbę

wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą

pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście

stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową

w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę

opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych

samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie

przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny

opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, **rzeźbę, fotografię** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury

pisze prosty scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia

pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię

płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej

.i stylistycznej

wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów

.i poznanych idei

zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań,

zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów

wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji

uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury

rozdziela środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych

i nieoficjalnych sytuacjach mówienia

zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, stosuje zasady etykiety

językowej i przestrzega zasad etyki mowy

dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację

recytuje z pamięci tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z

uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji

uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

zna zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków,

wielka i małą litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek) i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego

dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych źródeł, by je skorygować
stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni

ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu:

– fonetyki – zna różnicę między głóską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde i miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, utratę dźwięczności w wygłosie w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,

– słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji

w ich zapisie, stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie, wyjaśnia**

pojęcia: język ogólnonarodowy, gwara, dialekt,

– fleksji – rozpoznaje części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, oddziela temat od końcówki w wyrazach, w których występują oboczności; rozpoznaje nieodmienne części mowy – przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych,

przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,
 – składni – rozpoznaje części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych

**rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej
 zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia**

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

uważnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela, żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie

słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu

wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne
 analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię,

manipulację

rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji

rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach

interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przerośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np.

biograficznego, historycznego, kulturowego

rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi

odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie

odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy:

realizm i fantastyka

analizuje w tekście manipulację, perswazję, sugestię, ironię, aluzję, nazywa je omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie

charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi

dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych

omawia w tekście poetyckim cechy liryki

identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych, jak pieśń, hymn, tren, sonet, **fraszka**; wskazuje ich cechy

charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), nie utożsamiając ich z autorem

przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie**,

archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście
 podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich
 odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania,
 legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, **epopei**
 przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję
 w konstrukcji utworu
 omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu
 w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do
 tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
 wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej,
 opisu przeżyć, tekstów użytkowych
 wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo
 dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog
 wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi
 zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
 interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
 omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
 omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
 wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym,
 indeksie i przypisach
 wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw
 autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in.
 popularnonaukowych i naukowych
 dostrzega różnice stylu i **intencji** między tekstem literackim, naukowym i
 popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje
 wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż,**
podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
 analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych
 tekstach kultury
 ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej
 temat, odwołując się do jej struktury i treści
 analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem,

plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą**)

samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

interpretuje aforyzm i anegdotę

w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia; analizuje wybrane z nich analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie

wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego

interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią, dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne

układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu zachowuje estetykę zapisu

dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, **apel**, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny

tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej

streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy),
poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z funkcją
skracanego czy przekształcanego tekstu

pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny,
dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu
tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę
oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje
właściwe rozprawce słownictwo

w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej,
wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok
stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub
trzecioosobową

w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis
sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania
akcji i charakteryzowania bohatera

opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy
bohaterów literackich i rzeczywistych

**posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list
motywacyjny**

przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się
formułować ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat
podjęty w rozmowie

opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, **rzeźbę**, **fotografię** z odniesieniem do
odpowiednich kontekstów; odczytuje sensory przenośne w wybranych tekstach kultury,
podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi
.i didaskalia

**pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz
podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska**

wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów
.i poznanych idei

stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów

i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów
 wygłasza poprawny monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji
 prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami,
 świadome stosuje retoryczne środki wyrazu
 uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, logicznie formułuje argumenty
 potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych
 .i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej
 .i przestrzega zasad etyki mowy
 reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo
 i manipulację
 recytuje z pamięci tekst poetycki, interpretując go z uwzględnieniem tematu i wyrażanych
 emocji
 ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego
 koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji
 analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
 ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu:
 – fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, zjawiska utraty dźwięczności w wygłosie, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują,
 – słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od

bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów; zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,**

– fleksji – nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); oddziela temat od końcówki, także w wyrazach, w których występują oboczności; nazywa nieodmienne części mowy: przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik); stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy; tworzy i odmienia imiesłow,

– składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny; wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie,

rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, **podmiotowe i orzecznikowe**); w swoich wypowiedziach stosuje

zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych

analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, świadomie je stosuje

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

aktywnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych, analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną

słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu

interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy, w tym aluzję, sugestię, manipulację

analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przenośnym

i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego

rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach, odróżnia archaizm od archaizacji

analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę**) na poziomie

dosłownym, przerośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego

zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi

interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich

odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich, odróżnia je od wspomnień i pamiętnika lub dziennika; płynnie stosuje terminy *realizm* i *fantastyka*

ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp., płynnie stosuje ww. terminy

całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie

szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń

dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen

wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, sonet, tren, **fraszka**

charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń

analizuje środki stylistyczne, takie jak neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie**, **archaizację**, **kolokwializm**, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu

wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście

odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy,

epopei, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
 przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze,
 omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
 stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia,
 monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu
 właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów
 dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i adaptacji
 proponuje własną interpretację głosową dialogów ze scenariuszy, rozumie budowę i treść
 dramatu
 omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury
 dydaktycznej, wymienia cechy bajki
 wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów
 literackich
 wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym,
 indeksie i przypisach; wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z
 poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w
 różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych – używa ich do własnych
 celów
 ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym,
 popularnonaukowym i publicystycznym
 wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż;**
podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki;
 w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych;
 wie, czym publicystyka różni się od literatury
 analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich
 funkcje
 wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców
 adaptacji
 określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia
 teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent,
 operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec,
 kostiumolog)

wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą**) samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką

interpretuje aforyzm i anegdotę

w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki:

powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia

wnikliwie analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji (np. w reklamie prasowej), reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie

dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie

wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach, np. literackich, i określa ich funkcję

interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi

zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie**

złożonego, pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne

zachowuje przemyślaną, trójdzieloną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi

zachowuje estetykę zapisu, jego teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne

posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci)

redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia,

gratulacje, dedykację, **apel**, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny i funkcję tekstu

tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi

formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, przemyślany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej

streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając zagadnienia

pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów, stylizuje język, np. listu na język dawnych epok

tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwie argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce

w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne

w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera

wnikliwie opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, **porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych**, ocenia i wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych

samodzielnie pisze życiorys, CV, podanie i list motywacyjny

przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie

opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, **rzeźbę**, **fotografię** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki

pisze scenariusz na podstawie własnych pomysłów

pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury , stosując odpowiednio dobrane słownictwo

- wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje** ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów
- i zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów, unika regionalizmów i elementów gwary środowiskowej, które są niezgodne z normą językową
- wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia**, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci teksty poetyckie, interpretując je głosowo z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji oraz na przykład przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie
- krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny
- płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

stosowania w praktyce zasad ortograficznych (u, ó, ź, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), korzysta ze słownika ortograficznego, by wyjaśnić wątpliwości dotyczące wyrazów rzadkich, o nietypowej pisowni

d o s t r z e g a n i a i k o r e k t y b ł ę d ó w j ę z y k o w y c h w t w o r z o n y m p r z e z s i e b i e t e k ś c i e

analizy elementów językowych w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), z wykorzystaniem wiedzy o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni

ma wiedzę, którą płynnie stosuje w praktyce, z zakresu:

- fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie; ma świadomość rozbieżności między mową a pismem i świadomie to wykorzystuje, dbając o poprawność ortograficzną pisanych tekstów,
- słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje w y r a z p o d s t a w o w y i p o c h o d n y , podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, poprawnie stosuje formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, zna typy skrótów i skrótowców oraz stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie; świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,**
- fleksji – swobodnie nazywa i odmienia odmienne części mowy (także w przypadku wyrazów podchwytliwych): rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy,

żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), oddziela temat od końcówki, także w wyrazach, w których występują oboczności; nazywa nieodmienne części mowy (także w przypadku podchwytliwych wyrazów): przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik), stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, tworzy i odmienia imiesłowy,

- składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu), nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny w związkach wyrazów, rozpoznaje związki zgody, rządu i przynależności), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, **podmiotowe** i **orzecznikowe**) na prostych przykładach; w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych

rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie

zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, aktywnie i asertywnie je stosuje
 Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia wiele umiejętności w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym oraz poprawnościowym, stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy samodzielnie odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji, proponuje własną interpretację głosową tekstu praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego; systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego analizuje niejednorodność dzieł literackich

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe

tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem
podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki
stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców
pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się
szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową
kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami
aktywnie uczestniczy w realizacji projektów, będąc przewodniczącym grup projektowych
lub pełniąc inną ważną dla danego projektu funkcję
proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów
aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo
przedstawia swoje stanowisko i wnioski, formułuje oryginalne, przemyślane
sądy
i spostrzeżenia
interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję
zastosowanych środków stylistycznych, charakter tekstu, konteksty
przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa
oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej
analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej, pozostaje przy tym bezstronny i
życzliwy

**Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura
języka, ortografia i interpunkcja)**

wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach
kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi
samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach

Dostosowanie systemu oceniania z języka polskiego dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

Rodzaj trudności w uczeniu się	Formy i sposoby oceniania	Działania dostosowujące
Uczniowie dyslektyczni	<p>Czytanie tekstów na lekcji.</p> <p>Prace pisemne (sprawdziany, wypracowania, testy)</p>	<p>Uczeń otrzymuje więcej czasu do przeczytania tekstu lub nauczyciel czyta na przemian partie tekstu z uczniem, pomaga w zrozumieniu treści.</p> <p>Uczniowie czytają na forum klasy, jeśli wyrażą taką wolę.</p> <p>Nauczyciel czyta na głos i objaśnia polecenia, jednak tylko w zakresie zrozumienia poleceń . (dotyczy uczniów klas młodszych). W kl. VII-VIII uczniowi można przeczytać tekst i polecenia bez żadnych objaśnień.</p> <p>Uczniom można też w miarę możliwości wydłużyć czas pracy na sprawdzianach i wypracowaniach klasowych.</p>
Uczniowie dysgraficzni	<p>Wszelkiego typu wypowiedzi pisemne: notatki, zadania domowe, wypracowania, testy i sprawdziany, karty pracy</p>	<p>Wygląd pisma , podział tekstu na akapity nie mają wpływu na ocenę zadań pisemnych. Natomiast zadania domowe , aby mogły podlegać ocenie, powinny być napisane czytelnie. Dopuszcza się stosowanie drukowanych liter bądź wydruku komputerowego (z wyłączonym edytorem tekstu).</p> <p>Wymagania na oceny: dobrą - celującą zakładają, że uczeń dokona podziału tekstu wypracowania na akapity.</p>
Uczniowie względem których orzeczono dostosowanie wymagań do ich możliwości	<p>Wszystkie formy oceniania: sprawdziany, odpowiedzi ustne, wypowiedzi pisemne, zadania klasowe, wypracowania.</p>	<p>Nauczyciel do każdego ucznia podchodzi indywidualnie, stara się w porozumieniu z pedagogiem (analiza opinii z poradni) indywidualizować wymagania.</p> <p>Nauczyciel dodatkowo objaśnia polecenia, daje więcej przykładów. Na sprawdzianach prosto formułuje polecenia, daje łatwiejsze, typowe przykłady lub ocenia łagodniej. Przy odpowiedziach ustnych naprowadza ucznia dodatkowymi pytaniami.</p> <p>Udział w zajęciach wyrównawczych.</p>

<p>Uczniowie względem których orzeczono dostosowanie wymagań do ich tempa pracy.</p>	<p>Jw.</p>	<p>Uczniom przedłuża się czas do napisania sprawdzianu, wypracowania klasowego, testu o 1/3 , o ile warunki klasowo- czasowe na to pozwalają.(np. uczeń ma możliwość pisania na przerwie)</p>
<p>Uczniowie z niedosłuchem</p>	<p>Jw.</p>	<p>Uczniowie zajmują miejsca blisko stolika nauczyciela w odpowiedni sposób(z prawej lub lewej strony). Mogą prosić o powtórne przeczytanie pytania lub polecenia. Zadawanie pytań kontrolnych.</p>
<p>Uczniowie z niedowidzeniem</p>	<p>Jw.</p>	<p>Uczniowie otrzymują testy, karty pracy bądź inne zadania odpowiednio powiększone. Wydłużony czas pracy ze względu na większą męczliwość. Podkreślone i odpowiednio powiększone materiały multimedialne. Zadawanie pytań kontrolnych. Możliwość otrzymania notatek do wklejenia.</p>